

ISSN 1563-0366
Индекс 75882; 25882

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҚазҰУ ХАБАРШЫСЫ

Заң сериясы

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

ВЕСТНИК КазНУ

Серия юридическая

AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

KazNU BULLETIN

Law series

№5

Алматы
«Қазақ университеті»
2015

ХАБАРШЫ

ЗАҢ СЕРИЯСЫ № 5

25.11.1999 ж. Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде тіркелген

Күзәлік №956-Ж.

Журнал жылына 4 рет жарыққа шығады

ЖАУАПТЫ ХАТШЫ

Ережелқызы Р., жауапты хатшы

(Қазақстан)

Телефон: +7727-377-33-36;

8-727-377-33-37 (ішкі н. 12-57)

E-mail: rose@mail.ru

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Байдельдинов Д.Л., з.ғ.д., профессор

(бас редактор) (Қазақстан)

Кенжалпиев З.Ж., з.ғ.д., профессор

(бас ред. орынбасары) (Қазақстан)

Сартаев С.С., з.ғ.д., академик *(Қазақстан)*

Тыныбеков С.Т., з.ғ.д., профессор *(Қазақстан)*

Нұраева А.С., з.ғ.д., профессор *(Қазақстан)*

Джансараева Р.Р., з.ғ.д., профессор *(Қазақстан)*

Усеннова Г.Р., з.ғ.д., профессор *(Қазақстан)*

Еркінбаева Л.К., з.ғ.д., профессор *(Қазақстан)*

Жатқанбаева А.Е., з.ғ.д. *(Қазақстан)*

Трунк А., профессор *(Германия)*

Монтекило С., профессор *(БАӘ)*

Бурхара Б., профессор *(Германия)*

Лисина В., профессор *(Ресей)*

МАЗМҰНЫ СОДЕРЖАНИЕ

<i>Akbolatova M.E., Duzbayeva S.B., Taubaev B.R.</i> History of mediation	10
<i>Ақболатова М.Е.</i> Криминологическая характеристика миграционных процессов	15
<i>Ақпаева Н.А., Маликова Ш.Б.</i> Восстановление социальной справедливости как основная цель уголовного наказания	20
<i>Алимкулов Е.Т.</i> Особенности санкционирования содержания под стражей следственным судьей	25
<i>Алимкулов Е.Т.</i> К вопросу о депонировании показаний следственным судьей	30
<i>Alimkulov Y.T., Suleimenova A.S.</i> Issues of admissibility of evidence in light of the new criminal procedure legislation of the Republic of Kazakhstan	
<i>Алтанова А.С. Омарова А.Б.</i> Соттық дәлелдемелердің негізгі белгілері	35
<i>Аратұлы К.</i> Сравнительный анализ уголовного законодательства зарубежных стран об ответственности за компьютерные преступления	39
<i>Аратұлы К., Огай А.</i> Преступления в сфере компьютерной информации в РК и зарубежных странах	44
<i>Аратұлы К., Ордабек К.</i> Ақпараттық қылмыстарды тергеудің тактикалық тәсілдері	49
<i>Арын А.А., Байтекова Қ.Ж., Омарбаева А.Б.</i> Конституция қағидалары: конституциялық құқықтың категориялық аппаратындағы орны	60
<i>Атаханова Г.М.</i> Көші-кон үдерісінің салдары туралы	69
<i>Әлімкулов Е.Т.</i> Басты сот талқылауы барысында прокурор мен қорғаушы- адвокаттың сот жарыссөзіне қатысу мәселелері	76
<i>Базилова А.А.</i> Криминологические проблемы киберпреступности	80
<i>Базилова А.А.</i> Компьютерлік қылмыстарды ашу және әшкерелеу тәжірибесі	90
<i>Базилова А.А.</i> Компьютерлік қылмыстырдың алдын алу шаралары	94

А.С. Алтанова

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті,
заң факультеті, магистрант, Алматы қаласы, Қазақстан
aigerim.altanova@mail.ru

Соттық дәлелдемелердің негізгі белгілері

Аннотация. Ғылыми жұмыстың мақсатына сәйкес соттық дәлелдемелердің негізгі белгілері жүйеленіп, оларға қойылатын талаптар анықталды. Анықталған талаптарға байланысты мысалдар келтірілді. Соттық дәлелдемелердің сот шешімін шығару үшін маңызы қарастырылды.

Негізгі сөздер: соттық дәлелдемелер, дәлелдеу, іс үшін маңызы бар мән-жайлар.

A.S. Altanova

The main signs of the judicial evidence

Summary. Under objective research classified the main features of judicial evidence, it defines the requirements for them. The requirements defined in the examples. Considered importance for judicial adjudication of evidence.

Keywords: judicial evidence, the proof, the circumstances relevant to the case

А.С. Алтанова

Основные особенности судебных доказательств

Аннотация. В соответствии с целью научного исследования классифицированы основные особенности судебных доказательств, определены требования для них. Приведены примеры на определенные требования. Рассмотрена важность судебных доказательств в решении суда.

Ключевые слова: судебные доказательства, доказывание, обстоятельства имеющие важность в деле.

Соттық дәлелдеу - бұл іс жүргізу нысанында жүретін және субъектілердің іс жүргізу әрекеттерін қамтитын, сол немесе өзге жағдайды негіздейтін және осы негіз арқылы сотта жаңаша білім беретін ерекше танымның бір түрі. Соттық дәлелдеу кезінде азаматтық іс жүргізу қатынастарының барлық субъектілері, оларға заңмен белгіленген тәртіпте әртүрлі рөл атқару арқылы қатысады. Іске қатысушы тұлғалар, мысалы, әр түрлі жағдайлардың ықпалымен сот процесі кезінде өзгеруі мүмкін, олардың іс бойынша құқықтық позициясын растайтын деректер мен дәлелдер келтіреді. Сотта зерттелген дәлелдемелер негізінде осы тұлғалар өзінің позициясының тұрақтылығын тұжырымдайды және іске қатысуын жалғастырады, немесе арыздан бас тартады, бітімгершілікке келу жолдарын іздейді, арызды мойындайды немесе т.б. Сот келтірілген деректер мен дәлелдемелерді талдайды, тараптарға іске қатысты қосымша дәлелдемелер табыстайды ұсынады, дәлелдемелерді жинауға көмектеседі. Істі қарау нәтижесінде сот бүкіл іс бойынша қорытынды жасайды және оны шешімде көрсетеді.

Дәлелдеу кезінде сот және іске қатысушылар дауды шешу үшін маңызы бар, дәлелдемелердің көмегімен анықталатын мән-жайларды негіздейді. Куәлар, сарапшылар, мамандар дәлелдеудің қатысушылары, іске қатысты мән-жайларды дәлелдеуге міндетті емес бола тұра, әділеттілікті орнату үшін көмек береді. Сотта дәлелдеу азаматтық іс жүргізу заңнамасы бойынша жүргізіледі, сондықтан танымның бір түрі ретінде ерекшеленеді. Дәлелдеудің маңызды көрінісі, азаматтық сот ісін жүргізуге тән қасиеті деп оның процессуалдық нысанын айта аламыз. Таным болу үшін танымның объектісі, объект танылатын әдіс-тәсіл болуы керек.

ҚР АІЖК-нің 64-бабының 1,2-тармақтарында дәлелдемелердің анықтамасы көрсетілген: "Заңмен көзделген тәртіпте сот тараптардың талаптары мен қарсылықтарын негіздейтін мән-жайлардың бар-жоғын, сондай-ақ істі дұрыс шешу үшін өзге маңызы бар мән-жайларды солардың негізінде анықтайтын заңды түрде алынған нақты деректер іс бойынша дәлелдемелер болып табылады. Бұл нақты деректер тараптардың және үшінші тұлғалардың түсініктемелерімен, куәлардың айғақтарымен, заттай дәлелдемелермен, сарапшылардың қорытындыларымен, іс жүргізу әрекеттерінің барысын және нәтижелерін көрсететін сот отырыстары хаттамаларымен және өзге де құжаттармен анықталады"[1].

Сот сол немесе басқа ақпаратты дәлелдеме ретінде қабылдауы үшін, ҚР АІЖК-нің 64-бабында көрсетілген белгілерге сәйкес болуы тиіс.

Дәлелдеу нысанасының мәні - егер дәлелдеу нысанасына істі шешуге қажет заңды фактілер енгізілмесе, соттың шығарған шешімі заңсыз және негізсіз болып табылады.

Дәлелдемелер - нақты мән-жайлар туралы ақпарат, нақтырақ айтсақ, сот іс бойынша мән-жайлардың бар не жоқ екенін анықтайтын ақпарат [2, 137 б.].

Дәлелдемелердің іске қатыстылығын сот және де іске қатысушы тұлғалар анықтайды. Бірақ соңғы шешімді сот қабылдайды.

Дәлелдемелердің қатыстылығы - олардың іс үшін маңыздылығымен анықталады. Қандай дәлелдемелер іске қатысты екенін анықтау үшін алдымен ұсынылған дәлелдемелерді белгілеуге арналған деректер іс үшін бар ма жоқ па екендігін анықтап алған жөн, содан соң дәлелдемелер іске қатысты деректерді растайды ма, әлде теріске шығарады ма соны анықтау қажет. Дұрыс болған жағдайда, дәлелдемелер іске қатысты деп саналады.

Сотқа өтініш білдіру кезінде заң бойынша іске қатысуды тараптардан немесе олардың өкілдерінен дәлелдемелердің қатыстылығын анықтау талап етіледі. Мысалы, куәларды шақырту, дәлелдемелерді сұрату туралы өтініш білдіру кезінде, олардың көмегімен іске қатысты маңызы бар қандай мән-жайлар анықталуы тиіс екендігін көрсетуі қажет.

Дәлелдемелерге жол берілу үшін бірнеше талаптар бар: дәлелдемелер іске қатысты болуы тиіс; іске қатысты дәлелдемелер заң күші бар заңнаманың талаптарына сәйкес алынуы және зерттелуі тиіс. Күш қолдану, қорқыту, алдау, сол секілді өзге де заңсыз іс-әрекеттерді қолдану арқылы, адамдардың жаңылуының арқасында, түсінбеуінің немесе құқықтарын дұрыс

түсіндірмеудің салдарынан, іс жүргізу іс-әрекетінің бұзылуының салдарынан алынған дәлелдемелерге жол берілмейді. Белгісіз көзден алынған дәлелдемелерге де жол берілмейді. Дәлелдемелерді алу немесе зерттеу кезінде заң талаптары бұзылса, дәлелдемеге жол берілмейді, және де сот шешіміне негіз бола алмайды; жол берілетін дәлелдемелер заңда көзделген дәлелдеу құралдарының көмегімен алынуы тиіс. Бұл талаптарды бұзу, дәлелдемелерге жол бермеуге әкеліп соғады. Дәлелдемелерге жол беру жалпы және арнайы сипатта болуы мүмкін. Жалпы сипатта жол беру дегеніміз - барлық істер бойынша, олардың санаттарына қарамастан ақпараттар заңнамаға сәйкес жиналуы, алынуы және зерттелуі тиіс (өзгеше айтатын болсақ, дәлелдеудің процессуалдық нысанын сақтай отырып).

Дәлелдеу деректері заңды деректер сияқты дәлелдемелермен растауды қажет етеді. Дәлелдеу деректері анықталғаннан кейін дәлелдеме ретінде қолданылады, дәлелдеу затының бар немесе жоқ екендігін растайды.

Дәлелдемелер жиынтығын бағалау, олардың қарама-қайшылығын, растығын анықтауға көмектеседі. Дәлелдемелердің жеткіліктілігі - істі шешуге себеп болатын дәлелдемелердің жиынтығы. Дәлелдемелердің жеткіліктілігі - олардың санының емес, сапасының көрсеткіші [3].

Дәлелдемелерді жеткіліктілігіне қарап, шешім қабылдау мүмкін емес. Бұл бағалау нысанына байланысты: сот істі шеше алатын жағдайда ғана, дәлелдемелер жеткілікті деп айта аламыз. Бұл мақсатқа, мән-жайларды растайтын немесе теріске шығаратын дәлелдемелерді зерттеп болған кезде ғана жетуге болады. Дәлелдемелердің жеткіліктілігі тек сотпен ғана емес, сонымен қатар іске қатысушылармен де анықталады. Мысалы, дәлелдемелер жеткіліксіз болған жағдайда талапкер өз пайдасына - талаптан бас тарта алады, жауапкер - талапты мойындай алады немесе тараптар бітімгершілік келісімге келуі мүмкін.

Осылайша, бұл мақалада азаматтық іс жүргізудегі дәлелдемелерге қойылатын талаптар, түсінігі, маңызы және негізгі белгілері қарастырылды.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасы Азаматтық іс жүргізу кодексі – Алматы: Юрист, 2016.
2. Мусин В.А., Чечина Н.А., Чечот Д.М. Гражданский процесс: Учебник. – М., 2001. 437б.
3. Баймолдина З.Х. Доказывание и доказательства в гражданском судопроизводстве. // Алматы, 2001. – 125с.

References

1. KR Azamattyk is zhurgizu kodeksi - Almaty: Lawyer, 2016.
2. Musin V.A., Chechin N.A., Chechot D.M. Grazhdanskii process: Uchebnik. – M., 2001. – 437 p.
3. Baymoldina Z.H. Dokazyvanye i dokazatel'stva v grazhdanskom sudoproizvodstve. // Almaty, 2001. – 125 p.